

NAGOVOR K TEMATSKI ŠTEVILKI

Thematic Issue Editorial

Ines Vodopivec

Uvodnik

Editorial

UDK 02(497.4):050

Ljubljana v BiTiH – BiTi v Ljubljani je bil prvi Ljubljanski kongres digitalizacije kulturne dediščine, ki je potekal 16. maja 2012 v prostorih Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport na Maistrovi 10 v Ljubljani. Organizirala ga je Narodna in univerzitetna knjižnica (dalje NUK), in sicer kot predkonferenco sedmega mednarodnega posveta SEEDI (2012) s finančno podporo Mestne občine Ljubljana (MOL).¹

V slovenskem programskem odboru, ki je vodil pripravo kongresa, so sodelovale: dr. Alenka Kavčič-Čolić, predstojnica Enote za razvoj knjižničarstva, NUK; izr. prof. dr. Jedrt Vodopivec, vodja Centra za restavriranje in konserviranje arhivskega gradiva, Arhiv Republike Slovenije; dr. Bernarda Županek, kustosinja in muzejska svetovalka, Muzej in galerije mesta Ljubljane; mag. Adela Železnik, muzejska svetovalka, Moderna galerija; Mojca Šavnik, Enota za razvoj in upravljanje digitalne knjižnice, NUK; in avtorica tega uvodnika.

Programski odbor je vodila želja po tesnejšem interdisciplinarnem sodelovanju med institucijami v Ljubljani in Sloveniji, kar se je v širši slovenski znanstvenoraziskovalni in kulturni javnosti izkazalo za zelo pozitivno, saj se je kongresa udeležilo več kot sto predstavnikov različnih institucij iz vse Slovenije. Predavali so predstavniki iz Mestne knjižnice Ljubljana, Mariborske knjižnice, Narodne in univerzitetne knjižnice, Inštituta za celulozo in papir pri Naravoslovnotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštituta "Jožef Stefan", Zavoda za varstvo kulturne dediščine, Območne enote Kranj, Urbanističnega inštituta Republike Slovenije, Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko, Pokrajinskega arhiva Koper, Prirodoslovnega muzeja Slovenije ter Slovenskega etnografskega muzeja in Dolenjskega muzeja Novo mesto.

¹ Poročilo o predkonferenci in mednarodnem posvetu SEEDI 2012 je bilo objavljeno v *Knjižničarskih novicah*, 22(7).

Sodelovali so tudi predavatelji iz Gimnazije Jurija Vege Idrija, Čipkarske šole Idrija, Društva Ljudmila ter podjetij Digitalizacija, d.o.o., MFC.2, d.o.o. in Xlab, d.o.o.

Težnja po tesnejšem interdisciplinarnem sodelovanju pa se odraža tudi v pričujoči tematski številki, v kateri smo objavili tako znanstvene kot tudi druge prispevke s kongresa. Zbrali in uredili smo jih v okviru revije Knjižnica, da bi vsem knjižničarjem, arhivistom, muzejskim delavcem in drugim posredovali nove ideje, primere dobre prakse in teoretična izhodišča, ki so bili predstavljeni na kongresu, ter tako ohranili znanje za prihodnost. Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila vsem, ki so si vzeli čas in svoje prispevke na novo pripravili in uskladili z zahtevami znanstvene in strokovne revije Knjižnica.

Zbrani prispevki povezujejo delovna in teoretična spoznanja z različnih delovnih področij, ki so bila na kongresu razdeljena v pet sklopov. Enaki shemi sledi tudi razvrstitev prispevkov v nadaljevanju. Najprej so podani prispevki o načrtovanju digitalizacije na institucionalni in medinstitucionalni ravni. Sledijo prispevki o postopkih digitalizacije ter gradnji digitalnih zbirk in registrov. Dalje so zbrani prispevki, ki obravnavajo orodja za opis in dostop do digitaliziranih vsebin. V zadnjem delu tematske številke pa so prispevki, ki so namenjeni inovativnim prikazom digitaliziranih objektov na spletu. Slovenski del prispevkov smo nadgradili tudi z dodatnim prispevkom tujih avtorjev, ki je namenjen posebnemu načinu digitalizacije z uporabo infrardeče kamere za izvedbo posebnih raziskav na primarnem gradivu.

Prvi prispevek avtorjev Anje Frkovič in mag. Aleša Klemna predstavlja projektno delo za digitalizacijo gradiva v Mestni knjižnici Ljubljana. V prispevku ugotavljata, da je digitalizirano domoznansko gradivo izrednega pomena za lokalno prebivalstvo, ker »ponuja izvrsten vir za raziskovanje lokalnega okolja in njegovega delovanja«, s čimer »pripomore k večji prepoznavnosti lokalnega okolja zunaj njegovih meja«. Hkrati avtorja opozarjata na problematiko avtorskih in sorodnih pravic, ki še vedno ostajajo družbeno-pravno neurejene.

Da z digitalizacijo postajajo zbirke dostopnejše in se promovirajo ter ohranjajo, ugotavlja tudi mag. Nina Hriberšek Vuk v prispevku o načrtovanju projektov digitalizacije v Mariborski knjižnici. Poleg tega so projekti v mariborski regiji ena od oblik medinstitucionalnega sodelovanja na njihovem območju. Prispevek mag. Tatjane Hajtnik pa govori o digitalizaciji arhivskega gradiva, prevzemanju arhivskega gradiva v izvorno elektronski obliki, razvoju in vzpostavitvi slovenskega javnega elektronskega arhiva ter drugih dejavnostih Arhiva RS, ki so vezane na e-hrambo in arhiviranje. Ker Arhiv RS skrbi za nacionalno arhivsko kulturno dediščino, je bistven del razvoja arhivske stroke

tudi nadgradnja delovanja arhiva za ohranjanje zapisanih besed, ne glede na njihov nosilec ali medij.

Poglavje o postopkih digitalizacije začenja prispevek mag. Klemna Možine, doc. dr. Stanislava Pračka in dr. Vere Rutar, ki poudarja pomembnost papirja v današnji digitalni dobi in opozarja na odprta vprašanja v zvezi s tem. Sledi študija digitalizacije večjih formatov na prosojnem papirju mag. Neže Čebren Lipovec in Vladimirja Drobnjaka na primeru gradiva arhitekta Eda Mihevca. Mag. Mirjam Gnezda Bogataj in Tedy Grbec pa sta v prispevku, ki sledi, predstavila digitalizacijo katalogov s čipkami in vzorcev za klekljanje, ki jih hranijo v Mestnem muzeju Idrija in Čipkarski šoli Idrija. O posebnih postopkih digitalizacije govorita tudi prispevka v nadaljevanju, in sicer prispevek o 3D digitalizaciji na primeru vaške situle, ki ga je pripravil Gregor Vidmar, ter prispevek tujih avtorjev² o novih načinih in napravah za odkrivanje ter zapisovanje in shranjevanje vodnih znakov na papirju, ki pri starejšem gradivu (blokovne knjige, inkunabule, zgodnji tiski ...) služijo za datiranje ter določanje provenienc. Njihovo delo je znanstveni in strokovni javnosti dosegljivo prek spletne digitalne zbirke bavarske deželne knjižnice.³

Jon Grobovšek je predstavil kompleksne postopke dokumentiranja kulturne dediščine, ki je sestavljeno iz pridobivanja in hranjenja dokumentacije. Hranjenje dokumentacije je pomemben del današnje gradnje (digitalnih) zbirk in registrov. Med zanimivejšimi specializiranimi registri je tudi register Neznanih rokopisov slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja, o katerem so pisali dr. Matija Ogrin, Jan Jona Javoršek in dr. Tomaž Erjavec. Register služi kot repozitorij, digitalna knjižnica in raziskovalno okolje. Poseben register oz. zbirko sestavljajo tudi Digitalne inventarne knjige entomoloških študijskih zbirk in Podatkovna zbirka fotografij nevretenčarjev iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ki so jih predstavili dr. Tomi Trilar, dr. Ignac Sivec in Mojmir Štangelj.

V četrtem poglavju sledijo prispevki o orodjih za opis in dostop do digitaliziranih vsebin. Dr. Vlasta Vodeb je predstavila georazčlenjevanje metapodatkovnega opisa kulturne dediščine pri nas in v Evropi, s katerim je omogočeno samodejno določanje prostorskih koordinat iz opisnih podatkov kulturne dediščine. Jezikovne vire starejše slovenščine je z jezikovnotehnološkega vidika opisal dr. Tomaž Erjavec. Prispevek se navezuje na format TEI, ki ga obravnava tudi že zgoraj omenjeni prispevek o registru Neznanih rokopisov slovenskega slovstva. iKnjigo kot sredstvo za distribucijo avtorskih

² Avtorji prispevka: dr. Bettina Wagner in dr. Markus Brantl iz Bayerische Staatsbibliothek v Münchnu ter Peter Meinschmidt iz Wilhelm-Klauditz-Instituta v Braunschweigu. Drugi sodelujoči avtorji: Volker Märgner, dr. Rahel Bacher in dr. Irmhild Schäfer.

³ Glej <http://www.bayerische-landesbibliothek-online.de/xylographa>

del in hiter in preprost dostop do digitalnih večmedijskih vsebin pa je predstavil dr. Benjamin Štular.

Poleg promocije kulturne dediščine lahko digitalne vsebine prispevajo tudi k virtualnemu turizmu (angl. armchair tourism) in hkrati delujejo izobraževalno. Posamezni objekti kulturne dediščine so v digitalnem okolju lahko natančneje opisani in dokumentirani, o čemer je več napisanega v prispevku o večrazsežnostnih prikazih naravne in kulturne dediščine v projektu DEDI II, pri katerem so sodelovale številne institucije in posamezniki.⁴ Podobna nota pa prežema tudi prispevek o virtualnih razstavah v Narodni in univerzitetni knjižnici, ki so ga napisale mag. Irena Eiselt, Helena Janežič in Mojca Šavnik. Prispevek avtorjev Miha Špička in Gregorja Ilaša predstavlja raznovrstno in bogato zbirko Slovenskega etnografskega muzeja na spletu. Cilj predstavitev zbirk na spletu je bila popularizacija kulturne dediščine. Podoben motiv je vodil tudi razmišljanje o digitalnih vsebinah v okviru razstave Novo mesto 1848–1918 v Dolenjskem muzeju Novo mesto pod vodstvom Majde Pungerčar.

V upanju, da bodo prispevki z letošnjega kongresa spodbudili nove zamisli in raziskovalne ideje, ki bodo temelj ponovnega srečanja, vas vabim k prijetnemu branju!

Ines Vodopivec

Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana
e-pošta: ines.vodopivec@nuk.uni-lj.si

⁴ Avtorji prispevka: Dalibor Radovan in Blaž Kovačič z Geodetskega inštituta Slovenije, Renata Šolar, Ines Vodopivec in Irena Eiselt iz Narodne in univerzitetne knjižnice, Daniel Vladušič iz XLAB-a, d.o.o., Mateja Šmid Hribar z Geografskega inštituta Antona Melika pri ZRC SAZU in Boris Horvat z Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko.

CORRIGENDUM

Uredništvo revije Knjižnica se Katji Kemperle in izr. prof. dr. Alenki Šauperl, avtoricama prispevka Postavitev knjižnega gradiva na oddelku za otroke in mladino v splošni knjižnici, objavljenem v številki 56/1–2 (2012), opravičuje za objavo napačne različice članka. Nova postavitev objavljenega gradiva v Knjižnici Otona Župančiča Mestne knjižnice Ljubljana (dalje MKL) ni več testna, ampak se uveljavlja kot ustaljena praksa. Postopoma bo zaživela po vseh knjižnicah iz mreže MKL, kjer se je preurejanje gradiva že začelo. Pravo besedilo članka je dostopno v elektronski izdaji revije Knjižnica in na dLib.si – Digitalni knjižnici Slovenije.

The Editorial Board of The Library - Journal of Library and Information Science, apologises to Ms Katja Kemperle and Ms Alenka Šauperl, PhD Associate Professor, authors of the contribution Arrangement of Book Materials in the Department for Children and Youth in a Public Library, for publishing wrong version of the text in the issue number 56/1-2 (2012). The new arrangement of library materials in the Ljubljana City Library (LCL), a branch the Oton Župančič Library, is becoming a common practice and is no longer in its test phase. Gradually, it will be adopted in all libraries of the LCL network; in some, the rearrangement has been already in progress. The correct version of the contribution is available in the electronic edition of the Journal and in the Digital Library of Slovenia - dLib.si.